

Afetzedelerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu: Bibliyometrik Analiz Çalışması

Post-Traumatic Stress Disorder In Disaster Victims: A Bibliometric Analysis Study

ÖZET

Deprem, ani ortaya çıkmaları, kontrol edilemez olmaları ve geniş kitleleri etkilemeleri nedeniyle bireylerin ruh sağlığı üzerinde derin ve kalıcı etkiler yaratabilen travmatik yaşantılar arasında yer almaktadır. Büyük ölçekli depremler sonrasında en sık bildirilen psikolojik sonuçlardan biri travma sonrası stres bozukluğudur. Bu alanda yürütülen bilimsel çalışmaların sayısında son yıllarda belirgin bir artış gözlenmesine karşın, deprem sonrası travma sonrası stres bozukluğu literatürünün yapısal özelliklerini, bilgi üretim merkezlerini ve araştırma eğilimlerini bütüncül biçimde ortaya koyan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Araştırma, bibliyometrik analiz yöntemiyle yürütülmüştür. Çalışma kapsamında Web of Science ve Scopus veri tabanlarında indekslenen yayınlar incelenmiştir. Deprem ve travma sonrası stres bozukluğu ilişkisini ele alan çalışmalar, belirlenen anahtar sözcükler doğrultusunda taranmış; yayın yılı, dergi, yazar, ülke, kurum, atıf sayıları ve anahtar kelime örüntüleri analiz edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde betimsel istatistiklerden ve ağ temelli analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular, deprem sonrası travma sonrası stres bozukluğu alanındaki yayın sayısının özellikle son yıllarda belirgin biçimde arttığını ve çalışmaların ağırlıklı olarak psikoloji, psikiyatri ve sağlık bilimleri alanlarında yoğunlaştığını göstermiştir. En fazla atıf alan yayınların stresle başa çıkma biçimleri, sosyal destek, psikolojik dayanıklılık ve risk faktörleri temalarında kümelendiği; uluslararası iş birliklerinin belirli ülkeler ve kurumlar etrafında yoğunlaştığı saptanmıştır. Ayrıca anahtar kelime analizleri, alanın zaman içinde klinik belirtilerden çok boyutlu psikososyal süreçlere doğru genişlediğine işaret etmektedir. Bu araştırma, deprem sonrası travma sonrası stres bozukluğu literatürünün bibliyometrik haritasını sunarak alanın gelişim dinamiklerini görünürlükte ve gelecekte yürütülecek kuramsal ve uygulamalı çalışmalara yön gösterici bir çerçeve sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Deprem, travma sonrası stres bozukluğu, bibliyometrik analiz, afet ruh sağlığı

ABSTRACT

Earthquakes are considered among traumatic events that can create profound and long-lasting effects on individuals' mental health due to their sudden onset, uncontrollable nature, and impact on large populations. One of the most frequently reported psychological outcomes following large-scale earthquakes is post-traumatic stress disorder. Although the number of scientific studies conducted in this field has increased markedly in recent years, research that comprehensively reveals the structural characteristics, knowledge production centers, and research trends of the post-earthquake post-traumatic stress disorder literature remains limited. This study was conducted using a bibliometric analysis approach. Within the scope of the research, publications indexed in the Web of Science and Scopus databases were examined. Studies addressing the relationship between earthquakes and post-traumatic stress disorder were identified through predefined keywords, and analyses were performed according to publication year, journal, author, country, institution, citation counts, and keyword patterns. Descriptive statistics and network-based analysis techniques were used in the analysis of the data. The findings indicate that the number of publications on post-earthquake post-traumatic stress disorder has increased substantially in recent years and that these studies are predominantly concentrated in the fields of psychology, psychiatry, and health sciences. The most highly cited publications were found to cluster around themes such as coping strategies, social support, psychological resilience, and risk factors, while international collaborations were observed to be concentrated around specific countries and institutions. In addition, keyword analyses suggest that the field has expanded over time from a primary focus on clinical symptoms toward multidimensional psychosocial processes. This study presents a bibliometric map of the post-earthquake post-traumatic stress disorder literature, making the developmental dynamics of the field visible and providing a guiding framework for future theoretical and applied research.

Keywords: Earthquake, post-traumatic stress disorder, bibliometric analysis, disaster mental health

Zeynep Tekkuş Set ¹

How to Cite This Article

Tekkuş Set, Z. (2026).
Afetzedelerde travma sonrası stres bozukluğu: Bibliyometrik analiz çalışması. *International Social Sciences Studies Journal*, (e-ISSN:2587-1587) 12(3), 443-455.
DOI:
<https://doi.org/10.5281/zenodo.19291331>

Arrival: 06 February 2026

Published: 28 March 2026

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Doç. Dr., İstanbul Arel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölüm, İstanbul, Türkiye. ORCID: 0009-0002-0856-7813

GİRİŞ

Depremler, ani ortaya çıkmaları, kontrol edilemez olmaları ve geniş kitleleri etkilemeleri nedeniyle bireylerin yaşam güvenliği algısını sarsan ve derin psikolojik etkiler yaratabilen travmatik yaşantılar arasında değerlendirilmektedir. Deprem gibi yıkıcı afetlerin ardından bireylerde travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) belirtilerinin gelişebildiği; bu belirtilerin kişilerarası ilişkiler, duygusal işlevsellik, akademik ve mesleki performans gibi pek çok yaşam alanında kalıcı olumsuz sonuçlar doğurabildiği belirtilmektedir (Bayhan vd., 2025; Aker ve Önder, 2025). Bu bağlamda, 6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye’de meydana gelen ve büyüklükleri $M_w=7,7$ ve $M_w=7,6$ olan iki büyük depremin, Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elâzığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya, Şanlıurfa, Kilis ve Osmaniye illerini doğrudan etkileyerek çok geniş bir coğrafyada ağır yıkıma yol açmıştır (AFAD, 2023; İstanbul Teknik Üniversitesi, 2023). Afet sonrasında milyonlarca birey barınma, göç ve ekonomik kayıplarla karşı karşıya kalmıştır (Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023).

Deprem sonrası TSSB’nin yaygınlığına ilişkin çalışmalar sorunun yalnızca bireysel değil aynı zamanda önemli bir halk sağlığı problemi olduğunu göstermektedir. Türkiye’de 6 Şubat depremlerinin ardından yürütülen nicel çalışmalarda, afetzedelerin önemli bir bölümünde klinik eşik üzerinde TSSB belirtileri saptandığı; bazı örneklerde olası TSSB yaygınlığının yarıdan fazla olduğu bildirilmektedir (Urnek & Kara, 2025; Yılmaz & Erdem, 2025; Peker & Cengiz, 2025). Benzer biçimde, uzun süreli izlem içeren çalışmalar, travma belirtilerinin yalnızca akut döneme özgü olmadığını; ekonomik güçlükler, barınma sorunları ve belirsizlik gibi ikincil stresörler sürdükçe TSSB belirtilerinin devam edebildiğini göstermektedir (Bakay vd., 2025). Uluslararası literatürde de depremlerde TSSB prevalansının geniş bir aralıkta seyrettiği; meta-analitik ve uzunlamasına bulguların, özellikle kırılgan gruplarda yaygınlığın yüksek seyrettiğine işaret ettiği görülmektedir (Lu vd., 2020; Peng vd., 2023). Bununla birlikte, literatürde TSSB’nin yalnızca travmaya maruziyet düzeyiyle açıklanamadığı; stresle başa çıkma biçimleri, sosyal destek ve psikolojik dayanıklılık gibi süreç değişkenlerinin klinik seyrinde belirleyici rol oynadığı ortaya konmaktadır. Türkiye’de yürütülen çalışmalarda, kaçınmacı ve pasif başa çıkma stratejilerinin daha yüksek TSSB ve stres belirtileriyle ilişkili olduğu; problem odaklı, aktif ve işlevsel başa çıkma biçimlerinin ise daha olumlu uyum çıktılarıyla bağlantı gösterdiği saptanmıştır (Bayhan vd., 2025; Demir Erbil vd., 2024; Orçan & Karaaziz, 2024). Benzer örüntü uluslararası deprem örneklemelerinde de doğrulanmış; kaçınma ve duygu odaklı başa çıkmanın belirtileri artırabildiği, aktif problem çözme ve sosyal destek aramanın ise koruyucu bir işleve sahip olabildiği rapor edilmiştir (Baral & Bhagawati, 2019; Leiva-Bianchi vd., 2012; Diaz-Tamayo vd., 2025).

Ayrıca, sosyal desteğin kısa ve uzun vadede TSSB belirtilerini tamponlayıcı bir rol üstlendiği; psikolojik dayanıklılığın ise travma ile psikopatoloji arasındaki ilişkiyi zayıflatan temel bir koruyucu faktör olduğu hem yurtiçi hem yurtdışı çalışmalarda vurgulanmaktadır (Selvi & Aslan, 2024; Dai vd., 2016; Ma vd., 2025). Türkiye bağlamında dini ve manevi başa çıkma, öz-şefkat, bilişsel esneklik ve olumlu yeniden değerlendirme gibi kültürel ve bilişsel kaynakların travma sonrası büyüme ve psikolojik uyumu destekleyebildiği; buna karşılık negatif dini başa çıkma ve işlevsiz bilişsel süreçlerin risk artırıcı olabildiği gösterilmiştir (Akkaya Türkol, 2025; Tokkaş, 2025; Aka, 2024; Çağış & Akçe, 2025). Bu bulgular, deprem sonrası ruh sağlığı süreçlerinin çok boyutlu ve dinamik bir yapı taşıdığını ortaya koymaktadır.

Deprem ve TSSB alanında giderek artan bilimsel üretim, literatürün entelektüel yapısının, bilgi üretim merkezlerinin ve iş birliği örüntülerinin sistematik biçimde incelenmesini gerekli kılmaktadır. Bu noktada bibliyometrik analiz, alandaki yayınların hangi yazarlar, dergiler, kurumlar ve ülkeler üzerinden şekillendiğini; atf ağları ve tematik kümelenmeler yoluyla ortaya koyabilen güçlü bir yöntem sunmaktadır. Bu çalışma, afetzedelerde TSSB literatürünün Web of Science ve Scopus veri tabanları üzerinden bibliyometrik açıdan karşılaştırmalı olarak incelenmesini amaçlamakta; böylece alanın küresel bilgi haritasının, baskın araştırma eksenlerinin ve uluslararası iş birliği yapılarının bütüncül biçimde ortaya konulmasını hedeflemektedir.

YÖNTEM

Araştırma kapsamında veri analiz yöntemi olarak bibliyometrik analiz benimsenmiştir. Bibliyometri, bilimsel literatürün performansının değerlendirilmesine, yayınlara ait belirli niteliklerin (öne çıkan yazarlar, dergiler, kurumlar, ülkeler, atf ağları.) analiz edilmesine ve ilgili alana özgü eğilimlerin istatistiksel haritalama yoluyla görselleştirilmesine imkan tanıyan bir metodolojidir (Çiftci vd., 2016; Özkaya, 2019). Bibliyometrik analiz, yazılı literatürün nicel değerlendirmesini gerçekleştirmek (Ellegaard ve Wallin, 2015) ile bilgiye erişimi optimize etmek ve bilginin entelektüel yapısını daha derinlemesine kavramak amacıyla başvuru bir tekniktir (Carter-Templeton vd., 2018). Bibliyometrik çalışmalarda ortak atf ilişkilerinin belirlenmesinde sosyal ağ analizinden istifade edilmektedir (Güzeller ve Çeliker, 2017). Sosyal ağ analizleri vasıtasıyla ortak atf ağları görselleştirilebilmekte ve araştırma sahasındaki öne çıkan aktörler saptanabilmektedir (Karagöz ve Yüncü, 2013). Bir sosyal ağ analizi haritasında, düğümlerin büyüklüğü, ortak atf sıklığının bir göstergesidir (Van Eck ve Waltman, 2010). Görsellerde

birbirine mekansal yakınlığı bulunan düğümlerin daha yüksek bir birlikte atıf oranına sahip olduğu ve iki düğümü birbirine bağlayan hatların diğer araştırmacılar tarafından yapılan atıfları işaret ettiği varsayımı yapılabilir. Birbiriyle yakın ilişkili renkli düğüm kümeleri ise araştırma alanındaki baskın araştırma temalarını temsil etmektedir (Hallinger, 2020).

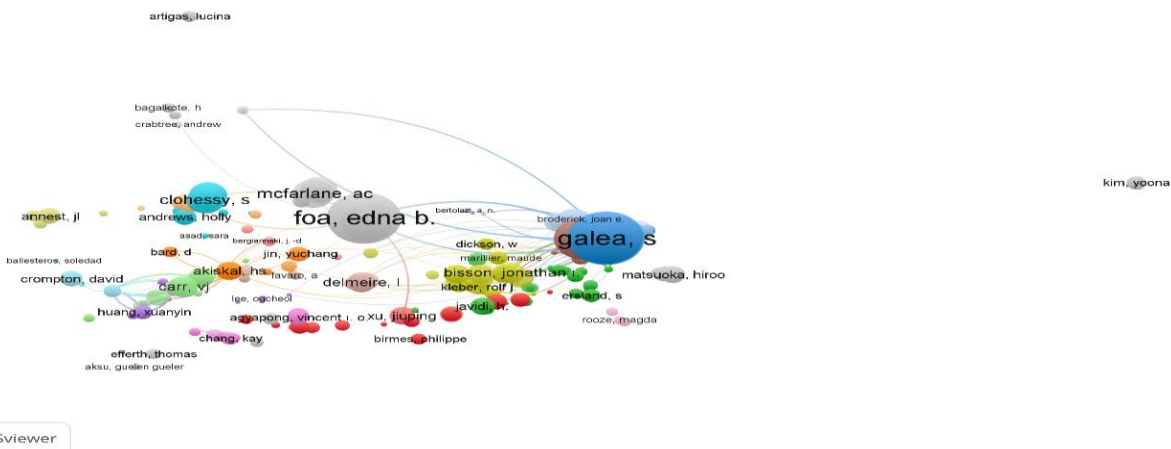
Bibliyometrik analizleri gerçekleştirilen bilimsel dokümanlara ilk olarak Web of Science (WoS) veri tabanından “Post-Traumatic Stress Disorder” ve “Disaster Victims” anahtar kelimeleri ile taranarak ulaşılmıştır. Anahtar kelimeler bütün alanlarda (all fields) geçecek şekilde tarama yapılmış ve sınırlandırma yapılmamıştır. Yayın yıllarında da sınırlandırmaya gidilmemiş ve 1987 yılından 2025 yılına kadar olan 395 çalışmaya ulaşılmıştır. WoS veri tabanında ulaşılan 395 çalışmanın bibliyometrik kayıtları VOSviewer (Van Eck ve Waltman, 2010) paket programında analiz edilecek formatta kaydedilmiştir. İkinci olarak Scopus veri tabanında “Post-Traumatic Stress Disorder” ve “Disaster Victims” anahtar kelimeleri ile taranarak ulaşılmıştır. Scopus veri tabanında da ilk aşamada anahtar kelimeler bütün alanlarda geçecek şekilde tarama yapılmış ancak 14,136 çalışmaya ulaşılmıştır. Ancak elde edilen bu veri setinin bibliyometrik analiz sınırlarını zorlayan büyüklükte olması ve konuyla doğrudan ilişkili olmayan çalışmaları da içermesi potansiyeli nedeniyle arama stratejisi yeniden yapılandırılmıştır. Araştırmanın odağını korumak ve daha rafine bir veri seti elde etmek amacıyla, tarama kapsamı başlık, özet ve anahtar kelimeler (article title, abstract, keywords) ile sınırlandırılmıştır. Bu filtreleme sonucunda ulaşılan 715 çalışma, analizin güvenilirliği ve konu bütünlüğü açısından nihai veri seti olarak belirlenmiştir. Scopus veri tabanında da zaman sınırlandırmasına gidilmemiştir. 1973 yılından 2025 yılına kadar 715 dokümanın bibliyometrik kayıtları VOSviewer paket programında işlenebilecek formatta kaydedilmiştir. Veri toplama sürecinde, veri tabanlarının yapısal özelliklerine göre esnek bir arama protokolü izlenmiştir. Geniş hacimli veri tabanı olan Scopus’ta ilişkili olmayan çalışmaları en aza indirmek amacıyla arama kapsamı daraltılırken, daha odaklı sonuçlar veren WoS veri tabanında veri kaybı yaşamamak adına “tüm alanlar” seçeneği korunmuştur. Bu yaklaşım sonucunda, WoS veri tabanından 395, Scopus veri tabanından ise 715 çalışma olmak üzere toplam 1110 adet çalışma analize dahil edilmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen veriler, her bir veri tabanı için ayrı ayrı analiz süreçlerine tabi tutulmuştur. Bu yöntemle, veri tabanları arasındaki yapısal farklardan kaynaklanabilecek analiz hatalarının önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Bulgular bölümünde ise; her iki veri tabanından elde edilen yayınlara ait nitelikler (öne çıkan yazarlar, dergiler, kurumlar, ülkeler, atıf ağları) okuyucuya karşılaştırma imkanı sunacak şekilde bir arada verilmiştir. Güncel çalışmada analizi yapılan dokümanlara ulaşma süreci 27 Ocak 2026 tarihinde sonlandırılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, WoS ve Scopus veri tabanlarından analizler sonucunda elde edilen bulgular karşılaştırma yapılarak ve birbirine entegre edilerek, görseller ve tablolar halinde sunulmuştur.

Afetzedelerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Çalışmalarına Katkı Sağlayan Yazarlar

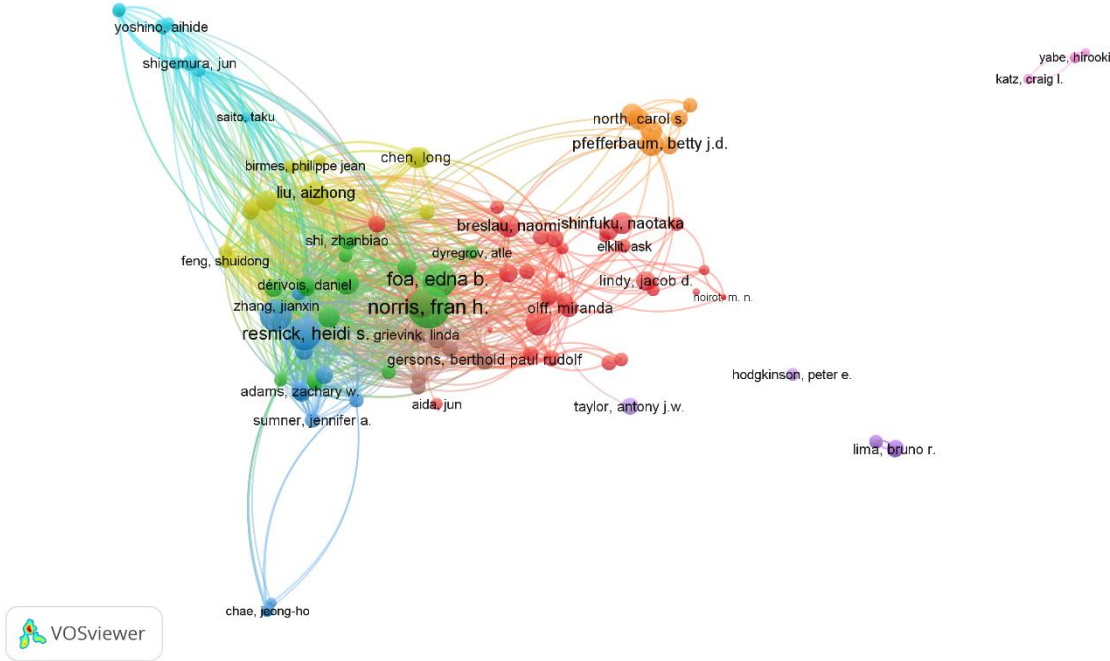
İlk olarak afetzedelerde travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) ile ilgili çalışmalarda en çok atıf alan yazarlar analiz edilmiştir. WoS ve Scopus veri tabanlarının analizlerinden elde edilen görseller aşağıda sunulmuştur.

Şekil 1. WoS Veri Tabanında Afetzedelerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Çalışmalarında En Çok Atıf Alan ve İşbirliği Yapan Yazarlar

Şekil 1’de sunulan VOSviewer ağ haritası incelendiğinde, afetzedelerde TSSB literatürünü şekillendiren ve en çok atıf alan yazarlar arasındaki ilişkisel yapı görülmektedir. Düğüm büyüklüklerinin atıf sayısını, renklerin ise oluşan kümeleri (cluster) temsil ettiği bu haritada en baskın yazar Sandro Galea (1910 atıf) mavi kümenin merkezinde yer

almakta olup alanda en yüksek atıf sayısına sahip ve en çok ortak çalışma yapan araştırmacı olarak öne çıkmaktadır. Benzer şekilde, gri kümede yer alan Edna B. Foa, (1747 atıf) literatürün bir diğer çok atıf alan ve ortak çalışmalarda bulunan yazarıdır. Bu iki yazarın düğüm büyüklükleri ve ağ bağlantıları çalışmalarının afet ve TSSB alanında temel referans noktaları olduğunu göstermektedir. Diğer öne çıkan ve en çok ortak çalışan isimler ise Alexander McFarlane (498 atıf) ve Sophie Clohessy'dir (422 atıf). En çok atıf alan dört yazar alandaki diğer araştırmacılarla güçlü bağlantılara sahip olduğu ve bilgi akışının bu merkezi dört yazar üzerinden sağlandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca sağ tarafta izole bir şekilde görünen Yoona Kimana ağdan daha bağımsız veya spesifik bir alt alanda çalışan araştırmacıları temsil ediyor olabilir.

Şekil 2. Scopus Veri Tabanında Afetzedelerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Çalışmalarında En Çok Atıf Alan ve İşbirliği Yapan Yazarlar

Şekil 2’de, Scopus veri tabanından elde edilen verilerle oluşturulan harita sunulmuştur. Haritanın merkezinde yer alan Fran H. Norris (4188 atıf), Edna B. Foa ve Carol S. North gibi isimler, ağın en çok atıf alan ve en yoğun bağlantılarına sahiptir. WoS analizinden farklı olarak Scopus haritasında, sol tarafta yoğunlaşan Aihide Yoshino ve Jun Shigemura gibi Asya kökenli araştırmacıların oluşturduğu belirgin bir küme dikkat çekmektedir. Bu ayrışma, literatürün coğrafi afetlere (örneğin; Büyük Doğu Japonya Depremi veya Wenchuan Depremi) göre de özelleştğini göstermektedir. Bu yazarların ana merkezden kopuk olmamaları ancak ayrı bir renk grubu oluşturmaları küresel teorileri yerel afet bağlamında incelediklerini işaret etmektedir. Harita genelinde oluşan bu çoklu küme yapısı, afetzedelerde TSSB araştırmalarının tek bir merkezden yönetilmediğini aksine afetlerin yaşandığı coğrafyalara ve müdahale yöntemlerine göre özelleşmiş güçlü alt çalışma gruplarının varlığını kanıtlamaktadır.

İkinci olarak her iki veri tabanında afetzedelerde TSSB ilgili en çok yayın yapan ilk 10 yazar analiz edilmiştir. Yazarlar, çalışma sayıları ve atıf sayıları Tablo 1’de verilmiştir.

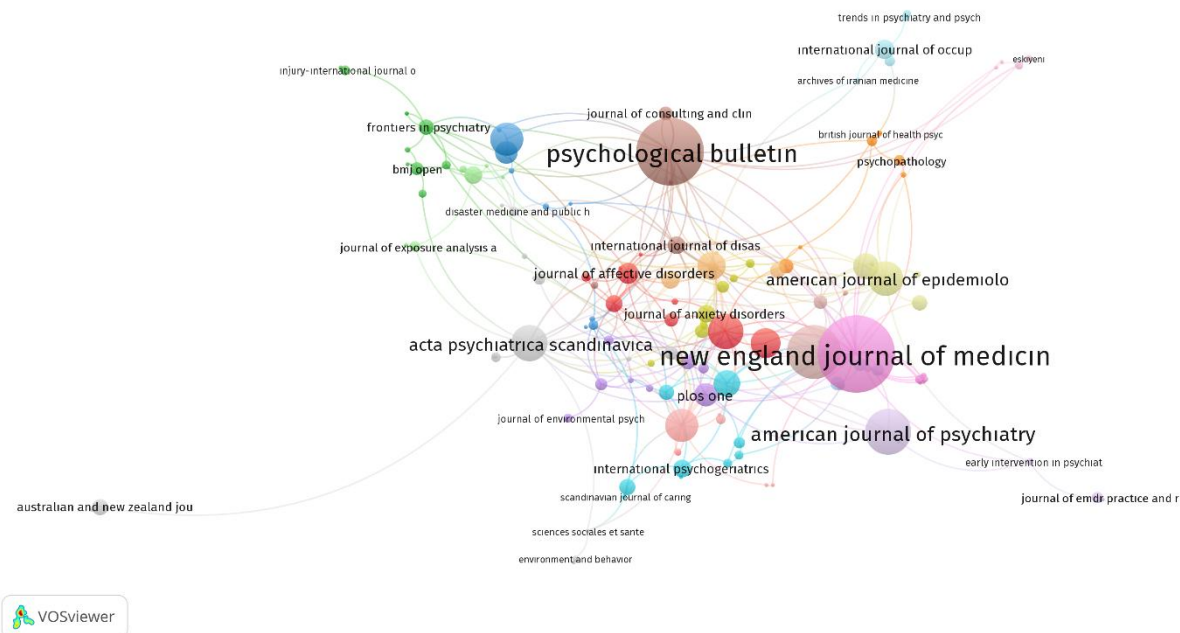
Tablo 1. WoS ve Scopus Veritabanlarında Afetzedelerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Çalışmalarında En Çok Yayını Olan İlk 10 Yazar ve Atıf Sayıları

Yazar (WoS Veritabanı)	Çalışma Sayısı	Atıf Sayıları	Yazar (Scopus Veritabanı)	Çalışma Sayısı	Atıf Sayıları
Peter G. Van Der Velden	5	104	Aizhong Liu	10	610
Rolf J. Kleber	5	96	Hongzhuan Tan	9	345
Sandro Galea	4	1910	Betty J. D. Pfefferbaum	8	630
Jonathan I. Bisson	4	284	Li Wang	8	368
Miranda Olff	4	251	Berthold Paul Rudolf Gersons	7	286
Raija-Leena Punamaki	4	240	Fran H. Norris	7	4188
Linda Grievink	4	202	Jun Shigemura	7	135
David Kilpatrick	3	86	Peter G. Van Der Velden	7	189
Heidi Resnick	3	1801	Lars Weisaeth	7	251
David Vlahov	3	1801	Sandro Galea	6	1206

Tablo 1’de, WoS ve Scopus veri tabanlarında en yüksek yayın üretkenliğine sahip ilk 10 yazar ve bu yazarların ilgili çalışmalarına aldıkları toplam atıf sayıları karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Scopus veri tabanındaki en üretken yazar olan Aizhong Liu’nun 10 çalışma ile ilk sırada yer alması, Scopus’un WoS’a kıyasla bu alanda daha geniş bir yayın havuzunu indekslediğini göstermektedir. WoS listesinde en çok yayına sahip yazarın (Peter G. Van Der Velden) çalışma sayısı 5 iken, Scopus listesindeki yazarların çoğunun 7 ve üzeri çalışmaya sahip olması, Scopus’un afet ve travma literatüründe niceliksel olarak daha kapsayıcı olduğunu işaret etmektedir. Ayrıca Tablo 1 incelendiğinde, yüksek yayın sayısının her zaman yüksek atıf sayısı ile doğru orantılı olmadığı görülmektedir. Listede 4 çalışması bulunan Sandro Galea (1910 atıf) ve 3 çalışması bulunan Heidi Resnick (1801 atıf), az sayıda yayınla literatürde çok büyük bir etki yaratmışlardır. Buna karşın, yayın sayısı bakımından ilk sırada olan Van Der Velden’in atıf sayısı (104) daha sınırlı kalmıştır. Scopus listesinde Fran H. Norris, 7 çalışma ile 4188 gibi bir atıf sayısına ulaşarak, alandaki en çok atıf alan referans kaynağı olduğunu kanıtlamıştır. Scopus listesinde Aizhong Liu, Hongzhuan Tan, Li Wang ve Jun Shigemura gibi Asya kökenli araştırmacıların üst sıralarda yer alması, VOSviewer harita analizindeki (Şekil 2) Asya merkezli kümelenmeyi doğrular niteliktedir. WoS listesi daha çok Batı merkezli araştırmacılardan (Galea, Bisson, Olff) oluşurken, Scopus’un Asya bölgesindeki afet çalışmalarını (özellikle Çin ve Japonya depremleri sonrası yapılan araştırmalar) daha etkin bir şekilde kapsadığı anlaşılmaktadır. Bunlara ek olarak Sandro Galea ve Peter G. Van Der Velden, her iki veri tabanında da ilk 10’a girmeyi başaran isimlerdir. Bu durum, söz konusu yazarların alandaki evrensel etkisini ve istikrarlı üretkenliklerini ortaya koymaktadır.

Afetzedelerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Çalışmalarında Faaliyet Gösteren Dergiler

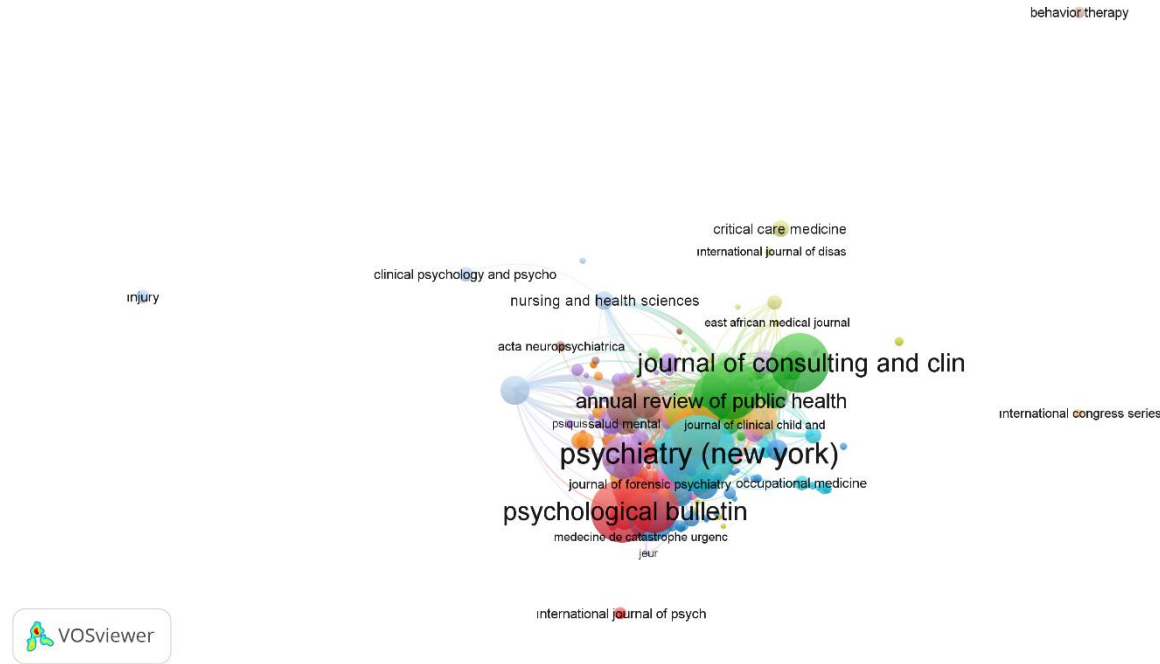
WoS ve Scopus veri tabanlarında afetzedelerde TSSB ile ilgili çalışmaların en çok hangi dergilerde yayınlandığı ve en çok hangi dergilerin atıf aldıkları belirlenmiştir. Elde edilen bulgulardan WoS veri tabanında ve Scopus veri tabanında konuya ilişkin faaliyet gösteren dergiler Şekil 3 ve Şekil 4’te verilmiştir.

Şekil 3. WoS Veri Tabanında Afetzedelerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile İlgili En Çok Atıf Alan ve En Çok İş birliği Yapan Dergiler

Şekil 3'te sunulan dergi atıf ağı incelendiğinde, afetzedelerde TSSB literatürünün disiplinler arası yapısı ve bilgi akışının hangi temel kaynaklar üzerinden sağlandığı görülmektedir. Haritada en büyük düğüm hacmine sahip olan New England Journal of Medicine (NEJM), pembe kümenin merkezinde yer alarak alandaki en yüksek etki faktörüne sahip kaynak olarak öne çıkmaktadır. NEJM'in bu denli baskın olması, afet çalışmalarında epidemiyolojik ve klinik bulguların genel tıp literatürü içinde çok güçlü bir şekilde çalışıldığını göstermektedir. Onu, psikiyatri alanının temel taşı olan American Journal of Psychiatry takip etmektedir. ahverengi kümenin merkezinde yer alan Psychological Bulletin boyut olarak ikinci en büyük etkiye sahiptir. Bu derginin genellikle kapsamlı meta-analizler ve teorik incelemeler yayınladığı düşünüldüğünde afetler ile ilgili literatürünün teorik çerçevesinin ve kanıt temelli sentezlerinin bu dergi üzerinden şekillendiği anlaşılmaktadır. Acta Psychiatrica

Scandinavica, ilgili literatürün sadece Amerikan merkezli olmadığını, Avrupa kökenli araştırmalarının da ağda önemli bir düğüm noktası oluşturduğunu işaret etmektedir. Analizler afetzedelerde TSSB araştırmaları sadece travma spesifik dergilerde (örneğin Journal of Traumatic Stress) değil etkisi çok daha yüksek olan genel tıp, psikiyatri ve epidemiyoloji dergilerinde yoğunlaşarak geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmaktadır.

Şekil 4. Scopus Veri Tabanında Afetzedelerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile İlgili En Çok Atıf Alan ve En Çok İşbirliği Yapan Dergiler

Scopus verileriyle oluşturulan kaynak atıf ağı (Şekil 4) incelendiğinde, WoS analizinden (Şekil 3) farklı olarak, literatürün genel tıptan ziyade özelleşmiş ruh sağlığı ve klinik psikoloji disiplinleri etrafında kümelendiği görülmektedir. Haritanın en baskın ve merkezi düğümü olan Psychiatry (New York), Scopus'ta taranan afet çalışmalarının ana yayın mecrası olarak öne çıkmaktadır. Onu hemen takiben yeşil kümenin lideri Journal of Consulting and Clinical Psychology ve Journal of Traumatic Stress gelmektedir. Bu durum, Scopus veri tabanındaki araştırmaların travmanın teorisinden çok klinik müdahale ve terapi süreçlerine odaklandığını göstermektedir. WoS haritasında geri planda kalan ancak Scopus haritasında belirgin bir mavi küme oluşturan Nursing and Health Sciences ve Prehospital and Disaster Medicine dergileri yer almaktadır. Bu bulgu, Scopus literatürünün psikiyatrik tanının yanında afet anındaki ilk müdahale, hemşirelik bakımı ve hastane öncesi acil durum yönetimini de kapsayan daha pratik ve saha odaklı bir perspektife sahip olduğunu kanıtlamaktadır. Kırmızı kümede yer alan Psychological Bulletin, WoS haritasında olduğu gibi burada da teorik çerçeveyi belirleyen önemli bir aktör olarak yerini korumaktadır. Ancak Scopus ağında Critical Care Medicine ve Injury gibi fizyolojik travma dergilerinin de ağıın çeperlerinde yer bulması, travmanın fiziksel ve ruhsal boyutunun bu veri tabanında daha iç içe ele alındığını düşündürmektedir.

Her iki veri tabanında afetzedelerde TSSB ilgili en çok yayın yapan ilk 10 yazar analiz edilmiştir. Dergiler, çalışma sayıları ve atıf sayıları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. WoS ve Scopus Veritabanlarında Afetzedelerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Çalışmalarında En Çok Yayın Yapan 10 Dergi ve Atıf Sayıları

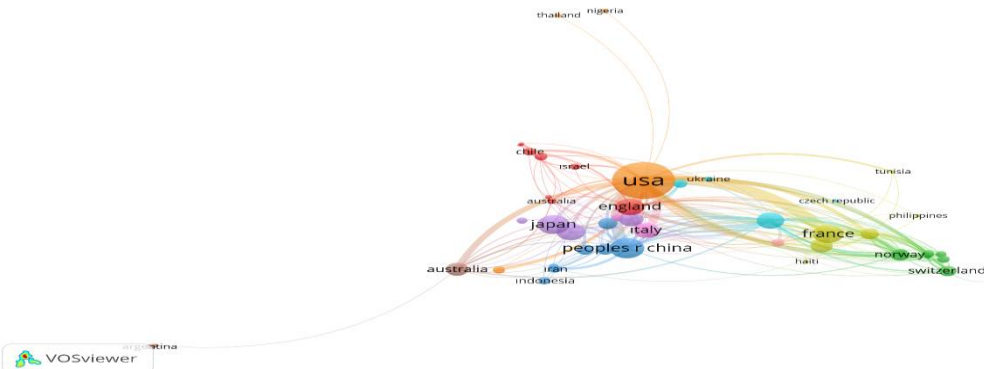
Dergi Adı (WoS)	Yayın Sayısı	Atıf Sayısı	Dergi Adı (Scopus)	Yayın Sayısı	Atıf Sayısı
International Journal of Disaster Risk Reduction	9	146	Journal of Traumatic Stress	28	1938
PLOS ONE	8	242	Prehospital and Disaster Medicine	18	339
Acta Psychiatrica Scandinavica	7	551	PLOS ONE	15	532
Psychological Medicine	7	454	Psychiatry Research	14	454
Disaster Medicine and Public Health Preparedness	7	48	Journal of Nervous and Mental Disease	13	1256
BMC Public Health	7	301	BMC Psychiatry	11	457
Annales Medico-Psychologiques	7	10	Disaster Medicine and Public Health Preparedness	11	125

Frontiers in Psychiatry	6	113	Annales Medico-Psychologiques	10	37
Journal of Affective Disorders	6	197	BMC Public Health	9	452
Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology	5	348	Journal of Affective Disorders	9	406

Tablo 2’de, her iki veri tabanında en çok yayın üreten ilk 10 derginin sıralaması ve bu dergilerin ilgili çalışmalara aldıkları toplam atıf sayıları karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçları, iki veri tabanının dergi kapsamı ve tematik odakları arasında belirgin farklılıklar olduğunu göstermektedir. WoS listesinde ilk sırada yer alan International Journal of Disaster Risk Reduction (9 yayın), afet çalışmalarının risk azaltma ve yönetim boyutuna odaklanan interdisipliner bir yaklaşımı temsil etmektedir. Buna karşın Scopus listesinin birinci sırasında yer alan Journal of Traumatic Stress (28 yayın, 1938 atıf) literatürün doğrudan travma psikolojisine ve klinik yönüne odaklandığını göstermektedir. Scopus’ta Journal of Traumatic Stress dergisinin hem yayın sayısı hem de atıf hacmi bakımından yarattığı baskınlık bu veri tabanının travma spesifik literatürü daha kapsamlı taradığını kanıtlamaktadır. Scopus veri tabanındaki dergilerin yayın sayıları (toplamda daha yüksek), WoS listesine göre belirgin şekilde fazladır. Örneğin Scopus listesindeki ikinci dergi olan Prehospital and Disaster Medicine (18 yayın), WoS listesinin birinci sıradaki dergisinden iki kat daha fazla çalışma barındırmaktadır. Bu durum, Scopus’un afet tıbbi ve saha müdahaleleri konusundaki yayınları daha geniş bir yelpazede indekslediğini işaret etmektedir. WoS listesinde yer alan Acta Psychiatrica Scandinavica 7 yayımla 551 atıf alarak yayın başına düşen atıf oranında (etki değeri) oldukça yüksek bir performans göstermektedir. Benzer şekilde Scopus listesinde Journal of Nervous and Mental Disease 13 yayımla 1256 atıf gibi çok yüksek bir etki düzeyine sahiptir. PLOS ONE, BMC Public Health ve Disaster Medicine and Public Health Preparedness gibi dergilerin her iki listede de yer alması, bu dergilerin afet ve halk sağlığı literatüründe köprü görevi gördüğünü ve her iki veri tabanı tarafından da temel kaynaklar olarak kabul edildiğini göstermektedir.

Afetzedelerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Çalışmalarında Faaliyet Gösteren Ülkeler

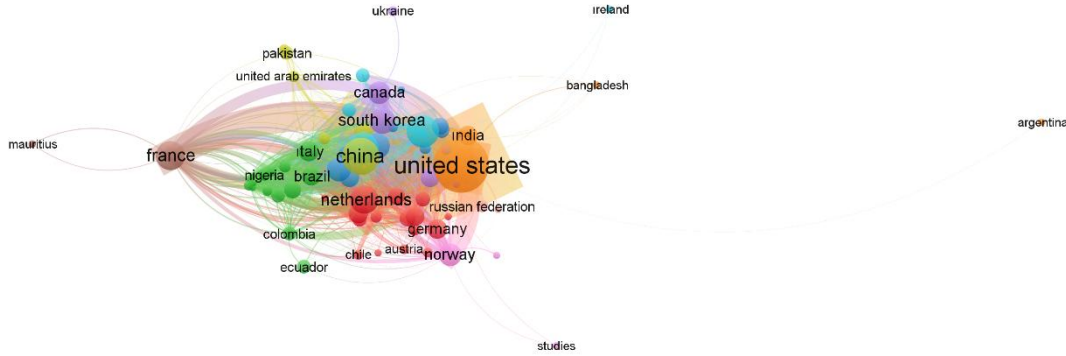
Afetzedelerde TSSB çalışmalarında faaliyet gösteren ülkeler analiz edilmiştir. WoS ve Scopus veri tabanlarının analizlerinden elde edilen görseller aşağıda sunulmuştur. (Şekil 5 ve Şekil 6).

Şekil 5. WoS Veri Tabanında Afetzedelerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile İlgili En Çok Atıf Alan Ülkeler ve En Çok İş Birliği Yapan Ülkeler

Şekil 5’te sunulan ülke iş birliği ağı incelendiğinde, afetzedelerde TSSB literatürünün küresel dağılımının tek merkezli bir yapı sergilediği ve belirli coğrafi bloklar arasında yoğunlaştığı görülmektedir. Haritanın tam merkezinde yer alan ve en büyük düğüm hacmine sahip olan Amerika Birleşik Devletleri küresel afet araştırmalarının en çok atıf alan ve en çok iş birliği yapan ülkesidir. ABD ağıdaki diğer tüm ülkelerle kurduğu yoğun bağlantılarla literatürün ana dağıtım noktası niteliğindedir. Turuncu küme içerisinde ABD ile en güçlü iş birliğine sahip ülkelerin İngiltere, Avustralya ve İsrail olduğu görülmektedir. Haritanın alt kısmında belirgin bir şekilde ayrılan mavi küme, Çin Halk Cumhuriyeti liderliğindeki Asya araştırma ağını temsil etmektedir. Çin’in düğüm büyüklüğü, ABD’den sonraki en çok atıf alan ülkelerden biri olduğunu kanıtlamaktadır. Çin’in hem ABD ile güçlü bir bağlantıya sahip olması hem de kendi bölgesindeki ülkelerle ayrı bir küme oluşturması küresel literatüre entegre olurken bölgesel özgünlüğünü koruduğunu işaret etmektedir. Haritanın sağ tarafında yoğunlaşan Hollanda, Fransa, Norveç, İsveç gibi ülkeler, Avrupa merkezli afet çalışmaları grubunu oluşturmaktadır. Özellikle Hollanda ve İskandinav ülkelerinin (Norveç, İsveç) birbirleriyle olan sıkı bağları, Avrupa’da travma çalışmaları konusunda güçlü bir bölgesel iş birliği ağı olduğunu göstermektedir. Japonya, ABD ve Çin kümeleri arasında bir geçiş noktası olarak konumlanmıştır. Bu durum, Japonya’nın hem Batı literatürüyle hem de Asya kökenli çalışmalarla entegre olabilen özgün bir araştırma karakterine sahip olduğunu düşündürmektedir. Haritada Arjantin, Nijerya ve Tayland gibi ülkelerin merkeze uzak ve zayıf bağlantılarla yer alması, afetlerin sık yaşandığı gelişmekte

olan ülkelerin literatür üretiminde ve uluslararası iş birliklerinde çevre konumunda kaldığını, araştırmaların daha çok Küresel Kuzey ülkeleri tarafından gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır.

Şekil 6. Scopus Veri Tabanında Afetzedelerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile İlgili En Çok Atıf Alan Ülkeler ve En Çok İş Birliği Yapan Ülkeler

Şekil 6’da sunulan Scopus veri tabanı ülke iş birliği ağı, literatürün coğrafi sınırlarını ve uluslararası araştırma ortaklıklarını ortaya koymaktadır. WoS verileriyle (Şekil 5) karşılaştırıldığında, Scopus ağının daha yoğun ve küresel temsiliyet açısından daha kapsayıcı bir yapı sergilediği görülmektedir. Turuncu kümenin merkezinde yer alan ABD en büyük düğüm hacmiyle yine ağı en çok atıf alan ve en çok iş birliği yapan aktördür. Ancak WoS haritasından farklı olarak ABD burada Bangladeş, Ukrayna ve İrlanda gibi daha spesifik ve çeşitli ülke gruplarıyla da doğrudan bağlantılı bir çatı görevi görmektedir. Haritanın alt merkezinde Hollanda merkezinde oluşan kırmızı küme Almanya Norveç ve Avusturya gibi ülkeleri barındırmaktadır. Hollanda’nın bu kümedeki merkezi rolü, Tablo 1’deki Hollandalı yazarların (Van Der Velden, Kleber) üretkenliğiyle birebir örtüşmektedir. Bu durum, Kıta Avrupası’nın afet psikiyatrisinde kendi içinde çok sıkı bir iş birliği ağına sahip olduğunu göstermektedir. Scopus haritasının en dikkat çekici özelliği, WoS haritasında görünmeyen veya çok zayıf kalan ülkelerin burada belirginleşmesidir. Özellikle Pakistan, Nijerya, Birleşik Arap Emirlikleri, Nepal gibi düğümlerin ağı entegre olması, Scopus’un afet literatürünü sadece Batı eksenli değil, afetlerin sık yaşandığı gelişmekte olan coğrafyaları da kapsayacak şekilde haritaladığını kanıtlamaktadır. Haritanın sol tarafında büyük bir düğüm olarak beliren Fransa kendine özgü bir bağlantı grubuyla ana gövdeden kısmen ayrılmıştır. Bu durum, Fransa’nın uluslararası yayınlarda güçlü bir yere sahip olduğunu ancak iş birliklerini belirli bir eksenle yoğunlaştırdığını düşündürmektedir. Haritada yer alan ağ yapısının WoS’a göre daha sıkışık ve düğümlerin birbirine daha yakın olması, Scopus’ta indekslenen dergilerin daha fazla uluslararası çok merkezli çalışmaya ev sahipliği yaptığını işaret etmektedir.

Her iki veri tabanında afetzedelerde TSSB ilgili en çok yayın yapan ilk 10 ülke analiz edilmiştir. Ülkeler, çalışma sayıları ve atıf sayıları Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. WoS ve Scopus Veritabanlarında Afetzedelerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Çalışmalarında En Çok Yayın Yapan 10 Ülke ve Atıf Sayıları

Ülke (WoS)	Yayın Sayısı	Atıf Sayısı	Ülke (Scopus)	Yayın Sayısı	Atıf Sayısı
ABD	98	8311	ABD	221	20606
Çin	33	1355	Çin	75	3846
Japonya	29	805	Birleşik Krallık	51	3570
Fransa	27	465	Japonya	48	2401
İngiltere	23	2838	Fransa	38	1643
Güney Kore	23	177	Hollanda	35	2124
Hollanda	22	878	Güney Kore	29	258
İtalya	20	486	Türkiye	28	584
Türkiye	18	72	Avustralya	25	2566
Avustralya	15	776	Norveç	21	749

Tablo 3'te WoS ve Scopus veri tabanlarında en fazla yayın üreten ilk 10 ülkenin sıralaması ve atıf performansları karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Veriler incelendiğinde Her iki veri tabanında da ABD hem yayın sayısı hem de atıf hacmi bakımından tartışmasız lider konumundadır. WoS'ta 98 yayın ve 8311 atıf ile en yakın rakibine (Çin) yaklaşık 3 kat fark atan ABD, Scopus veri tabanında 221 yayın ve 20.606 atıf ile baskınlığını daha da artırmıştır. Bu durum, afetzedelerde TSSB literatürünün büyük oranda ABD merkezli şekillendiğini göstermektedir. Çin ve Japonya, her iki listede de ilk sıralarda yer alarak afet araştırmalarında Asya'nın merkezi rolünü kanıtlamaktadır. Çin, WoS'ta 33 yayın ve Scopus'ta 75 yayın ile ABD'nin ardından en üretken ikinci ülke konumundadır. Bu veri, Şekil 5 ve Şekil 6'daki ağ haritalarında görülen Asya kümelenmesinin sayısal dayanağını oluşturmaktadır. Tabloda dikkat çeken bir diğer husus, yayın başına düşen atıf oranlarıdır. İngiltere, WoS listesinde 23 yayınlı 5. sırada olmasına rağmen 2838 atıf alarak, kendisinden daha fazla yayın yapan Fransa ve Japonya'yı atıf etkisinde geride bırakmıştır. Benzer şekilde Avustralya, her iki listede de yüksek atıf sayılarıyla (WoS: 776, Scopus: 2566) nicelikten ziyade niteliksel etkiye odaklanan bir profil çizmektedir. Çalışmada Türkiye, her iki veri tabanında da ilk 10 ülke arasına girerek afet literatüründeki aktif rolünü ortaya koymuştur. Ancak iki veri tabanı arasında Türkiye açısından belirgin bir görünürlük farkı mevcuttur. Türkiye, WoS'ta 18 yayınlı 72 atıf alırken; Scopus veri tabanında 28 yayınlı 584 atıfa ulaşmıştır. Atıf sayısındaki bu yaklaşık 8 katlık artış, Türkiye kaynaklı çalışmaların Scopus tarafından taranan dergilerde çok daha geniş bir etki alanına sahip olduğunu göstermektedir.

Afetzedelerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Çalışmalarında Faaliyet Gösteren Kurumlar

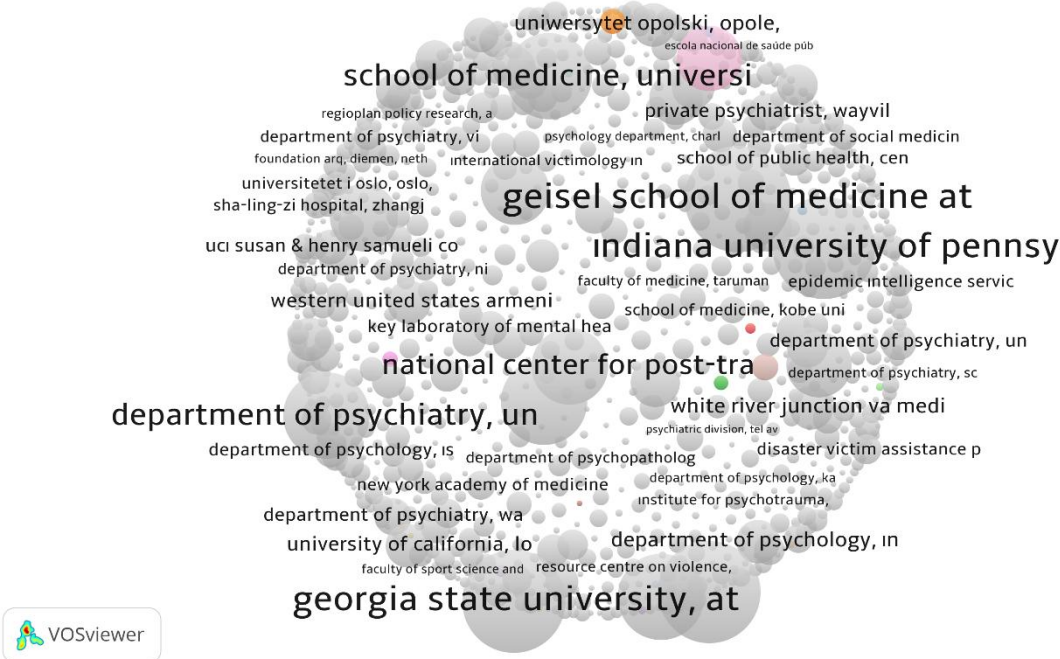
Afetzedelerde TSSB çalışmalarında faaliyet gösteren kurumlar analiz edilmiştir WoS ve Scopus veri tabanlarının analizlerinden elde edilen görseller Şekil 7 ve Şekil 8'de aşağıda sunulmuştur.

VOSviewer

Şekil 7. WoS Veri Tabanında Afetzedelerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile İlgili Yayın Yapan ve En Çok Atıf Alan Kurumlar

Şekil 7'de sunulan kurumlar arası iş birliği ağı incelendiğinde, afetzedelerde TSSB araştırmalarının küresel çapta belirli merkezler etrafında toplandığı görülmektedir. Haritanın en yoğun ve merkezi noktasını, Columbia Üniversitesi, Pennsylvania Üniversitesi gibi ABD'nin önde gelen akademik kurumları oluşturmaktadır. Bu kurumların birbirleriyle olan sıkı bağlantıları afetzedelerde TSSB çalışmalarında teorik ve klinik bilginin üretildiği ana kurumların Amerikan kurumları olduğunu göstermektedir. Özellikle Columbia Üniversitesi, ağın en büyük düğümü olarak literatürdeki en yüksek kurumsal iş birliği kapasitesine sahiptir. Haritada ABD dışındaki en belirgin aktörler, İngiltere'den Cardiff Üniversitesi ve Avustralya'dan New South Wales Üniversitesi olarak öne çıkmaktadır. Haritanın sol alt kısmında görülen Tohoku Üniversitesi ve Hyogo Enstitüsü gibi Japon kurumları, özellikle Japonya'da yaşanan büyük deprem ve tsunamilerin ardından gelişen travma literatürünü temsil etmektedir. Bu kurumların ana ağı entegre olması, yerel afetlerden elde edilen verilerin küresel literatüre başarıyla taşındığını göstermektedir. Haritada merkezde çok yoğun, iç içe geçmiş bir ABD/İngiltere ağı bulunurken çevreye doğru gidildikçe bağlantıların seyredildiği ve Latin American & Caribbean Foundation gibi kurumların izole kaldığı görülmektedir.

Şekil 8. Scopus Veri Tabanında Afetzedelerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile İlgili Yayın Yapan ve En Çok Atıf Alan Kurumlar

Şekil 8’de, Scopus veri tabanından elde edilen kurumsal bibliyografik eşleşme haritası sunulmuştur. WoS verilerindeki (Şekil 7) net üniversite kümelenmelerinin aksine, Scopus ağında kurumların daha parçalı ve alt birimler (departmanlar) düzeyinde temsil edildiği görülmektedir. Haritada en büyük düğüm hacimlerinden birine sahip olan Dartmouth Koleji Tıp Fakültesi Scopus veri tabanındaki travma çalışmalarının en önemli merkezlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu kurumun, alandaki öncü yazarlardan kaynaklı olarak yüksek bir atıf potansiyeline sahip olduğu düşünülmektedir. Haritanın diğer baskın düğümleri arasında Indiana Üniversitesi ve Georgia State Üniversitesi yer almaktadır. Bu durum, Scopus literatüründe sadece Ivy League (WoS’ta görülen Columbia, UPenn vb.) üniversitelerinin değil, farklı eyalet üniversitelerinin ve araştırma merkezlerinin de etkin bir rol oynadığını göstermektedir. Haritada çok sayıda Department of Psychiatry, School of Medicine ve National Center for Post-Traumatic gibi genel veya alt birim etiketli düğümlerin bulunması dikkat çekicidir. Bu bulgu, Scopus’ta indekslenen çalışmaların kurumsal kimlikten ziyade psikiyatri departmanları, tıp fakülteleri ve travma merkezleri gibi uzmanlık birimleri üzerinden yürütüldüğünü ve atıf ağının bu alt birimler arasında kurulduğunu işaret etmektedir. Kurumların tek bir merkezi küme oluşturmak yerine geniş bir alana yayılan gri bir bulut şeklinde dağılması, Scopus veri tabanındaki kurumsal iş birliklerinin çok daha geniş yapıda olduğunu ve araştırmaların belirli bir üniversite tekelinde toplanmak yerine çok sayıda farklı merkeze yayıldığını ortaya koymaktadır.

Her iki veri tabanında afetzedelerde TSSB ilgili en çok yayın yapan ilk 10 ülke analiz edilmiştir. Ülkeler, çalışma sayıları ve atıf sayıları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. WoS ve Scopus Veritabanlarında Afetzedelerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Çalışmalarında En Çok Yayın Yapan 10 Kurum ve Atıf Sayıları

Organizasyon/Kurum(WoS)	Yayın Sayısı	Atıf Sayısı	Organizasyon/Kurum (Scopus)	Yayın Sayısı	Atıf Sayısı
Sichuan Üniversitesi	14	452	Orta Güney Üniversitesi Halk Sağlığı Okulu (School of Public Health, Central South University)	6	206
Columbia Üniversitesi	10	2498	Necker-Enfants Malades Hastanesi (Hôpital Necker Enfants Malades)	6	16
Tohoku Üniversitesi	9	237	Utrecht Üniversitesi Klinik Psikoloji Bölümü	5	224
Hong Kong Politeknik Üniversitesi	7	161	Güney Carolina Tıp Üniversitesi	5	151
Norveç Şiddet ve Travmatik Stres Çalışmaları Merkezi (NKVTS)	6	153	Ulusal Savunma Tıp Merkezi Psikiyatri Bölümü	5	129
Amsterdam Üniversitesi	5	258	Epidemiyoloji ve Sağlık İstatistikleri Bölümü	5	406
Cardiff Üniversitesi	5	261	İkinci Xiangya Hastanesi Ruh Sağlığı Enstitüsü	5	238
Utrecht Üniversitesi	5	93	Batı Çin Tıp Okulu / Batı Çin Hastanesi	5	222
Psikotravma Enstitüsü (Institute for Psychotrauma)	5	104	Psikiyatri ve Davranış Bilimleri Bölümü	5	230
Tokyo Üniversitesi	5	152	Psikolojik Kriz Müdahale Merkezi	4	217

Tablo 4'te, WoS ve Scopus veri tabanlarında en fazla yayın üreten ilk 10 kurumun sıralaması ve atıf sayıları karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Veriler incelendiğinde, iki veri tabanı arasında kurumsal temsiliyet ve veri yapılandırması açısından belirgin farklar olduğu saptanmıştır. WoS listesinde yayın sayısı bakımından ikinci sırada (10 yayın) yer almasına rağmen, Columbia Üniversitesi 2498 atıf ile diğer tüm kurumların toplamından daha fazla atıf alarak olağanüstü bir etki düzeyine ulaşmıştır. Bu veri, Columbia Üniversitesi'nin afet ve travma psikiyatrisi alanında tarihsel ve teorik bir otorite olduğunu, çalışmalarının temel başvuru kaynağı niteliği taşıdığını göstermektedir. WoS listesinin yayın sayısı lideri, 14 çalışma ile Çin merkezli Sichuan Üniversitesi olmuştur. Aynı şekilde Scopus listesinde de Çin kökenli Orta Güney Üniversitesi (Central South University) ve Sichuan Üniversitesi ile bağlantılı Batı Çin Tıp Okulu (West China School of Medicine) gibi kurumların üst sıralarda yer alması, afet araştırmalarındaki yayın hacminin Batı'dan Doğu'ya (özellikle Çin'e) kaydığını doğrulamaktadır. Tablo 4, Scopus veri tabanındaki bölünmüş yapıyı net bir şekilde ortaya koymaktadır. WoS verileri kurumları çatı üniversite adıyla (örn. Utrecht Üniversitesi) toplulaştırırken, Scopus verileri aynı kurumu Klinik Psikoloji Bölümü veya Halk Sağlığı Okulu gibi alt birimlere ayırmıştır. Bu durum, Scopus sütunundaki yayın sayılarının (5-6 bandında) daha düşük görünmesine neden olmuştur. Örneğin WoS listesindeki Utrecht Üniversitesi (5 yayın), Scopus listesinde sadece Klinik Psikoloji Bölümü (5 yayın) olarak temsil edilmiştir. Her iki listede de Amsterdam Üniversitesi, Utrecht Üniversitesi, Cardiff Üniversitesi ve Norveç merkezli NKVTS gibi kurumların yer alması Avrupa'daki travma araştırmalarının belirli merkezlerde kurumsallaştığını ve veri tabanı fark etmeksizin istikrarlı bir görünürlüğe sahip olduğunu kanıtlamaktadır. Çalışmanın nicel analiz bulguları, bibliyometrik haritalarla (Şekil 7 ve 8) tutarlılık göstermektedir. WoS verileri, Columbia Üniversitesi gibi köklü Batı kurumlarının yüksek atıf/yüksek etki hakimiyetini yansıtırken, Scopus ve WoS verilerinin ortak noktası Sichuan Üniversitesi gibi Çin merkezli kurumların yüksek yayın hacmi ile alanda giderek artan dominasyonudur. Bu durum, afetzedelerde TSSB literatürünün üretim merkezinin Asya-Pasifik bölgesine kaydığını ancak teorik etkinin büyük oranda Batı kurumlarında tutulduğunu göstermektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada, WoS ve Scopus veri tabanları kullanılarak afetzedelerde TSSB literatürünün bibliyometrik yapısı kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Araştırma kapsamında alana yön veren en üretken ve en çok atıf alan yazarlar, çalışmaların yayınlandığı temel dergiler, küresel bilgi üretiminin merkezi olan ülkeler ve araştırmaların yürütüldüğü öncü kurumlar karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. VOSviewer yazılımı aracılığıyla oluşturulan ağ haritaları üzerinden literatürdeki iş birliği örüntüleri, atıf ilişkileri ve bibliyografik eşleşmeler irdelenmiş ve böylece iki farklı veri tabanının alandaki kapsamı arasındaki yapısal farklılıklar ve benzerlikler ortaya konulmuştur.

Yapılan bibliyometrik analizler sonucunda, afetzedelerde TSSB literatürünün şekillenmesinde veritabanları arasında belirgin farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Web of Science veri tabanında Sandro Galea (1910 atıf), hem en çok yayın yapan hem de en yüksek atıf sayısına sahip araştırmacı olarak alandaki en baskın otorite konumundadır. Scopus veri tabanında ise niceliksel liderliği 10 yayın ile Aizhong Liu üstlenirken, niteliksel etki bakımından Fran H. Norris (4188 atıf) literatürün en çok referans gösterilen ismidir. Sonuç olarak, WoS verileri daha çok Batı merkezli araştırmacıları öne çıkarırken Scopus verileri Asya kökenli araştırmacıların yükselişini ve küresel literatüre artan katkısını daha kapsayıcı bir şekilde ortaya koymaktadır.

Dergilerin analizi, iki veri tabanının disiplinler odaklarının farklılaştığını göstermektedir. WoS'ta New England Journal of Medicine alandaki en yüksek etki faktörüne ve atıf gücüne sahip kaynak olarak öne çıkmıştır. Bu durum WoS literatürünün genel tıp ve halk sağlığı ekseninde şekillendiğini kanıtlamıştır. Buna karşın Scopus veri tabanında Journal of Traumatic Stress, hem 28 yayınlı en üretken hem de 1938 atıfla en çok atıf alan dergi olarak belirlenmiştir. Bu bulgu, Scopus'un travma psikolojisi, klinik müdahale ve saha çalışmaları konusunda en kapsamlı ve özelleşmiş kaynakları barındırdığı sonucunu doğurmaktadır.

Ülkelerin bibliyometrik analiz verileri incelendiğinde ABD her iki veri tabanında da (WoS: 98 yayın / Scopus: 221 yayın) hem yayın sayısı hem de atıf hacmi bakımından en üretken ve en etkili ülke olarak literatürde öne çıkmaktadır. ABD'yi takiben Çin, özellikle Scopus verilerinde 75 yayınlı en hızlı yükselen ikinci ülke konumundadır. Araştırmanın dikkat çekici bir diğer sonucu ise Türkiye'nin görünürlüğü ile ilgilidir. Türkiye WoS'ta sınırlı bir etkiye sahipken, Scopus veri tabanında atıf sayısını yaklaşık 8 kat artırarak (584 atıf) gelişmekte olan ülkeler arasında en belirgin sıçramayı yapan ülkelerden biri olmuştur. Bu durum, Scopus'un afetlerin sık yaşandığı coğrafyaları temsil etmede WoS'a göre en kapsayıcı veri tabanı olduğunu göstermektedir.

Kurumsal analizler, literatürde etki ve hacim arasında bir ayrışma olduğunu ortaya koymaktadır. WoS verilerine göre Columbia Üniversitesi, 2498 atıf ile alandaki en yüksek bilimsel etkiye sahip 'teorik merkez' olarak tanımlanmıştır. Buna karşılık, yayın hacmi bakımından en üretken kurum 14 çalışma ile Çin merkezli Sichuan

Üniversitesi olmuştur. Scopus verilerinde kurumların en dağınık (departman bazlı) yapıda temsil edildiği görülse de Dartmouth Tıp Fakültesi ve Asya kökenli merkezler (Central South University) ön plandadır.

Analiz sonuçlarında afetzedelerde TSSB araştırmalarında teorik otoritenin Batı kurumlarında (ABD/Avrupa) kaldığı ancak bilimsel üretim hacminin Asya-Pasifik bölgesindeki kurumlara kaydığı tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2023). *06 Şubat 2023 Pazarcık–Elbistan Kahramanmaraş depremleri raporu*. Ankara: AFAD Yayınları.

Aka, M. (2024). The relationship between traumatic symptoms, religious coping and psychological well-being after Kahramanmaraş earthquake. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 28(2), 956–975. <https://doi.org/10.18505/cuid.1516317>

Aker, T., & Önder, E. (2025). Posttraumatic stress disorder-related mental health problems and risk factors after an earthquake. *Psychiatry and Clinical Psychopharmacology*, 35(Suppl.), S113–S121. <https://doi.org/10.5152/pcp.2025.24997>

Akkaya Türkol, Y. (2025). Türkiye’de 6 Şubat 2023 depremini yaşayan üniversite öğrencilerinin dini başa çıkma tarzlarına göre travma sonrası büyüme düzeyleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(1), 43–71. <https://doi.org/10.51702/esoguifd.1576512>

Bakay, H., Işık, B., Gica, Ş., & Ak, M. (2025). Predictors of persistent post-traumatic stress symptoms after the 2023 Maraş earthquake: The impact of gender, loss, and coping strategies. *Psychiatric Quarterly*. <https://doi.org/10.1007/s11126-025-10178-y>

Baral, I. A., & Bhagawati, K. C. (2019). Post-traumatic stress disorder and coping strategies among adult survivors of earthquake, Nepal. *BMC Psychiatry*, 19, 118. <https://doi.org/10.1186/s12888-019-2090-y>

Bayhan, V., Yasuntimur, A., & Demir, N. (2025). Post-traumatic stress and coping strategies for earthquake-related stress among individuals affected by the February 6, 2023 earthquakes: The case of Malatya. *Firat University Journal of Social Sciences*, 35(2), 773–786. <https://doi.org/10.18069/firatsbed.1596751>

Carter-Templeton, H., Frazier, R. M., Wu, L., & H. Wyatt, T. (2018). Robotics in nursing: a bibliometric analysis. *Journal of Nursing Scholarship*, 50(6), 582–589.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). *2023 Kahramanmaraş ve Hatay depremleri: Afet sonrası değerlendirme raporu*. Ankara.

Çağış, Z. G., & Akçe, İ. (2025). The role of self-compassion in the relationship of posttraumatic stress disorder with posttraumatic growth. *Current Psychology*, 44(7), 5379–5387. <https://doi.org/10.1007/s12144-025-07556-x>

Çiftci, Ş.K., Danisman, Ş., Yalcin, M., Tosuntas, Ş. B., Ay, Y., Solpuk, N., & Karadag, E. (2016). Map of scientific publication in the field of educational sciences and teacher education in Turkey: a bibliometric study. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 16, 1097–1123.

Dai, W., Chen, L., Tan, H., Wang, J., Lai, Z., Kaminga, A. C., Li, Y., & Liu, A. (2016). Association between social support and recovery from post-traumatic stress disorder after flood: A 13–14 year follow-up study in Hunan, China. *BMC Public Health*, 16, 194. <https://doi.org/10.1186/s12889-016-2871-x>

Demir Erbil, D., Hazer, O., Akçam, E., & Akkoyun, A. (2024). Bireylerin deprem stresi ile baş etme stratejilerinin incelenmesi: Kahramanmaraş depremleri örneği. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 6(2), 434–451. <https://doi.org/10.46464/tdad.1472770>

Díaz-Tamayo, A. M., Murillo-Alvarado, J., & García-Perdomo, H. A. (2025). Coping strategies related to posttraumatic stress disorder in first responders. *Prehospital and Disaster Medicine*, 40(5), 274–279. <https://doi.org/10.1017/S1049023X25101453>

Ellegaard, O., & Wallin, J.A. (2015). The bibliometric analysis of scholarly production: How great is the impact?. *Scientometrics*, 105(3), 1809–1831.

Güzeller, C.O., & Çeliker N. (2017). Gastronomy from past to today: A bibliometrical analysis. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies* 5(2), 88–102.

Hallinger, P. (2020). Mapping continuity and change in the intellectual structure of the knowledge base on problem-based learning, 1974–2019: A systematic review. *British Educational Research Journal*, 46(6), 1423–1444.

İstanbul Teknik Üniversitesi. (2023). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş ve Hatay depremleri nihai raporu. İstanbul: İTÜ.

Karagöz, D. & Yüncü, H.R. (2013). Sosyal ağ analizi ile turizm alanında yazılmış doktora tezlerinin araştırma konularının incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(15), 205-232.

Leiva-Bianchi, M., Baher, G., & Poblete, C. (2012). The effects of stress coping strategies in post-traumatic stress symptoms among earthquake survivors. *Terapia Psicológica*, 30(2), 51–59. <https://doi.org/10.4067/S0718-48082012000200005>

Lu, B.-Q., Zeng, W.-Q., Li, Z.-Y., & Wen, J. (2020). Prevalence and influencing factors of post-traumatic stress disorder ten years after the Wenchuan earthquake. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*, 16, 933–941. <https://doi.org/10.2147/NDT.S247527>

Ma, C., Smith, T. E., & Culhane, D. P. (2025). The stress-buffering effects of received social support on post-traumatic stress disorder among Hurricane Ike survivors. *Traumatology*, 31(2), 276–284. <https://doi.org/10.1037/trm0000526>

Orçan, G., & Karaaziz, M. (2024). Depremi yaşamış yetişkinlerde travma sonrası stres bozukluğu ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkide stresle başa çıkma tarzlarının yordayıcı rolü. *International Journal of Social Sciences*, 8(34).

Özkaya, A. (2019). Bibliometric analysis of the publications made in STEM education area. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 8(2), 590-628.

Peker, A., & Cengiz, F. (2025). The effect of uncertainties created by the February 6 earthquakes on post-traumatic stress: Reducing stress through coping strategies. *Acta Psychologica*, 258, 105159. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2025.105159>

Peng, Y., Lu, B., & Wen, J. (2023). Assessment of post-traumatic stress disorder in elderly survivors of the Wenchuan earthquake: A cross-sectional study. *Journal of Evidence-Based Medicine*, 16(4), 455–464. <https://doi.org/10.1111/jebm.12557>

Selvi, Ö., & Aslan, A. (2024). 6 Şubat 2023 Maraş depreminde görev yapan sağlık çalışanlarının travma sonrası stres ve psikolojik dayanıklılık ilişkilerinin değerlendirilmesi. *Middle Black Sea Journal of Communication Studies*, 9(1), 1–18.

Tokkaş, B. G. (2025). *Deprem yaşantısında bilişsel esnekliğin ve sağlıklı duygusallığın travma sonrası büyümeyi yordaması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.

Urnek, S., & Kara, B. (2025). Deprem sonrası travma belirtilerinin Hatay ili özelinde incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 56, 35–49. <https://doi.org/10.52642/susbed.1468368>

Van Eck, N.J. & Waltman, L. (2010) Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics*, 84(2), 523-538.